

ven. Het percentage van de christenen slonk ten gevolge van het kleinere kinderaantal en door emigratie. Dat van de moslims steeg. Dan zijn er nog de Palestijnen bij gekomen die voor het merendeel moslim zijn. Vooral de Maronieten, die ook economisch een bevoorrechte positie hadden, voelen zich bedreigd.

Bovendien is de schaduw van ayatolla Khomeini overal merkbaar in het Midden Oosten. Velen vrezen dat een radicalisatie van de Islamitische bevolkingsgroepen zal plaatsvinden. Indien ontwikkelingen als die in Iran het Midden Oosten zouden overspoelen, waar blijf je dan als christenen? Bij deze vraagstelling speel je overigens de zwarte piet wel toe aan 'de anderen', de moslims. Tenzij je je ook afvraagt, in hoeverre christenen, zowel in het Midden Oosten als in het Westen, mee voor de bovengenoemde ontwikkelingen verantwoordelijk zijn. In het vliegtuig op weg naar Beiroet zei mijn reisgenoot, die Sji'iet bleek te zijn: 'Er was geen sociale rechtvaardigheid; de moslims waren en zijn veel armer dan de christenen dus ze kregen grotere gezinnen, dus ze streefden in aantal de christenen voorbij, dus er kwamen politieke spanningen.'

In het vervolg zullen stemmen uit de verschillende groeperingen aan het woord komen.

Het antwoord van de Maronieten

De Maronieten zijn de grootste christelijke gemeenschap in Libanon. Hun aantal werd vóór de burgeroorlog van 1975 geschat op 450.000 terwijl er nog eens een aantal van 350.000 buiten Libanon wonen. De Maronitische kerk is geünieerd met Rome. President Gemayel is een Maroniet, evenals zijn broer de vermoorde vorige president Bashir Gemayel dat was. De militie van de falangisten bestaat bijna geheel uit Maronieten. Falangisten waren betrokken bij de massamoord in Sabra en Shatila. De Maronieten hebben in de loop der geschiedenis telkens hulp van buitenlandse bondgenoten gezocht en gevonden. Hun bondgenoten waren de koopliedenrepublieken Florence en Venetië, de kruisvaarders, later de Franse keizer Napoleon III. Het zal duidelijk zijn dat, wanneer het getij keerde, juist de Maronieten het gelag moesten betalen.

Abt Paul Naaman, die we het eerst bezoeken, doet me denken aan de Tempeliers: hij is een zeer strijdbare monnik die geen geheim maakt van zijn contacten met Israël. 'Gisteren nog bezocht me een hoge Israëlische delegatie', zegt hij. Hij beklagt zich over het Vaticaan 'dat onze situatie totaal niet begrijpt' en over

de publieke opinie: 'Syrië doodde 30.000 moslims en het wordt door de vingers gezien. Wij doden één Palestijn en we worden als moordenaars beschouwd.'

Abt Naaman vindt dat Libanon een federatie van autonome kantons moet worden. 'Een pluralistische maatschappij is hier onmogelijk want we hebben slechte burens (de moslims).'

De Maronitische patriarch *Antonius Khoreish*, die we daarna bezoeken, is gematigder. Hij is nog wel voor één Libanon, maar als dat geen haalbare kaart is... 'De Palestijnen werden uit hun land verdreven en daar moet een oplossing voor komen maar dan niet op kosten van Libanon.'

Heel duidelijk is *Charles Malik*, die vroeger minister van buitenlandse zaken en ook vertegenwoordiger van Libanon in de VN is geweest. Ofschoon zelf Grieks-Orthodox, wordt hij als ideoloog van het Maronitische streven beschouwd. Hij zegt: 'Er is geen hoop voor Libanon zonder de vriendschap met Israël. Ik ben meer pro-Israël dan mijn vriend Billy Graham. De VS zijn de enige hoop voor de Westerse beschaving'. Op een vraag hoe het dan verder met de Palestijnen moet is het antwoord: 'Een Palestijnse staat is voor Israël niet aanvaardbaar, dus dat is geen oplossing. Maar Syrië is onderbevolkt...'

De Armeniërs

Hun aantal in Libanon wordt geschat op 200.000. De Armeniërs zijn geen Arabieren. Ze vestigden zich in Libanon vooral na de uiterst bloedige vervolgingen die ze in Turkije ondergingen tijdens de eerste wereldoorlog. Grote groepen Armeniërs wonen in Noord- en Zuid-Amerika en in

Frankrijk.

We hadden een boeiend gesprek met de huidige Catholicos, *Karekin II*. Hij is een gematigd mens, met veel gevoel voor humor. Ook hij is bezorgd over een mogelijke radicalisatie van de moslim-gemeenschappen, maar: 'Het Islamitisch fanatisme zal niet de overhand krijgen, tenzij wij erop reageren met 'christelijk' fanatisme. Jullie Nederlanders kunt iets heel positiefs doen: als jullie en de christenen in Europa de aldaar wonende moslim-minderheden menselijk tegemoet treedt en bejegt, dan zal dat een gunstig effect hebben op de positie van de christen-minderheden hier in het Midden Oosten die wonen te midden van een moslim-meerderheid.' En verder is deze Armeniër sterk geporteerd voor een Libanon dat wel één is maar waarin de macht eerlijker verdeeld wordt dan nu het geval is, m.a.w. de christenen zullen een deel van hun macht moeten prijsgeven.

De Sji'ieten

Eigenlijk kwam deze opmerking van de Armeense Catholicos op hetzelfde neer als wat de Sji'ietische leider te zeggen had. Juist de Sji'ieten in Zuid-Libanon ondergingen al een proces van radicalisatie. Vroeger was hun gemeenschap voor Israël een mogelijke bron om soldaten uit te putten, of althans te werven. Nu verzetten juist de Sji'ieten zich uiterst fel tegen de Israëlische bezetting. Is dat alleen een gevolg van de invasie? Of speelt de invloed van Khomeini (ook een Sji'iet immers) een rol?

We spreken *sjeikh Shamseddine* na grondig gefouilleerd te zijn door de hem bewakende militie; onlangs zijn dan ook twee aanslagen op zijn leven gepleegd. De sjeikh is voor een dialoog met de christenen. De eenheid van Libanon moet gehandhaafd blijven maar niet de status quo, d.w.z. de machtspositie van de Maronieten. 'Libanon moet democratischer worden, maar deze wens is niet gericht tegen de christenen. We blijven hopen op één, pluralistisch Libanon waarin je niet alleen samen leeft maar ook samen deelt.' Iemand van ons vertelt dat we ook naar Israël gaan en vraagt of hij een boodschap heeft voor de Joodse religieuze leiders. Opeens fonkelen zijn ogen en het antwoord is uiterst kort. 'De boodschap is: eruit!'

Een Grieks-Orthodoxe stem

We hadden ook een ontmoeting met de leider van de Soenitische moslims, en met